

PROBLEMI IN DISKUSIJA

Pismo Slovenca v tujski legiji

Spoštovani gospod Stergar,¹

Dr. Andrej Capuder mi je izročil en izvod »Zgodovinskega časopisa«, Slovenska matica pa mi je poslala odlomek te revije, ki vsebuje Vašo oceno moje knjige »Spomini...«

Zelo cenim natančnost Vaše analize, ki je dokaz, da ste knjigo skrbno prečitali. Strinjam se z zaključkom v zadnjem stavku Vašega članka: »Ako pa bo razblinila komu romantične predstave in ga odvrnila od poti v legijsko naborniško središče, najbrž ne bo nič narobe.«

Moj namen je bil prav ta. Nisem hotel spodbujati mladih Slovencev, da bi se obvezali v tako pustolovščino brez skrajne potrebe. Vendar je potrebno razlikovati nekdanjo Legijo od današnje. Iz vojske, sestavljene iz vsemogočih odpadnikov, se je spremenila v moderno vojsko, v katero vstopijo le skrbno izbrani elementi. Od stotih potencialnih kandidatov jih je danes komaj deset odstotkov, ki fizično in moralno ustrezajo zahtevam stroge selekcije.

Ne strinjam pa se z Vašo izjavo, da sem »kakšna neprijetna dejstva tudi zamlčal.« Pri tem izražate isti sum, kot ga je zapisala »Mladina« v svoji 30. številki z dne 27. julija [1999], češ da skušam olepšati sliko: »Tujski legionarji nasprotno ostanejo tudi po tem viteški, pri čemer pa avtor ne popisuje v navedenosti usode in ravnanja z ujetimi Vieti. Tu bralec podvomi v izpričano, saj se piscu podobni »black out« pripeti tudi v Afriki.«

Občutek imam, da sem bil v knjigi dovolj iskren. Lahko mi verjamete, ko pravim, da sem v enaindvajsetih letih službovanja v Legiji enkrat samkrat osebno prisostvoval obnašanju francoskega oficirja, za katerega bi lahko rekel, da je bilo barbarsko. O tem govorim na stani 113. Nisem navedel imena oficirja, ki je bil takrat še živ. Sedaj ko je pokojen že tri mesece, lahko povem. Bil je polkovnik Raul Lenoir. Dejstvo, da je dal ustreliti dvanajst s telefonsko žico povezanih Vietov, me je tako ogorčilo, da sem naredil fotografije z namenom, da jih pošljem v Pariz satiričnemu časopisu »Le Canard Enchaîné.« Toda ko sem videl dvanajst nedolžnih žrtev, kitajskih in anamitskih otrok, ki jih je pomorila v kino vržena granata, sem misel opustil. Klišeje sem spravil v arhiv in jih nisem nikoli uporabil. Še zlasti zato ne, ker je bil omenjeni oficir eden redkih, ki ni podlegel japonskemu pomoru francoskih oficirjev 9. marca 1944.

Ko sem pisal svojo knjigo, nisem imel namena strinjati se z ravnanjem francoske vojske ali njenih nasprotnikov v Indokini ali Alžiriji. Zgodovinarji naj se poglobljajo v te, za obe strani boleče dogodke in naj ločujejo dobro od slabega, vendar bodo to težko storili. Sam sem se omejil na tisto, kar sem osebno videl in doživel.

Izpadel mi je le en dogodek, ki bi lahko zanikal mojo izjavo, da se francoska vojska ni spuščala v dejanja, nasprotna človekovim pravicam. To se je zgodilo v alžirskem Setifu, osmega maja 1945. Prejšnji večer so se evropski vojaki, brez muslimanskih, podali k Spomeniku padlim, da bi proslavili zmago nad nacizmom. Ko je spreved alžirskih nacionalistov naletel na varnostno službo, je bilo ubitih 29 Evropejcev. Nasilje se je razširilo v Malo Kabilijo ter na Konstantinsko planoto. Zadržani so bili 104 Evropejci, njihova trupla so izmaličili in oskrunili. Sledila je neusmiljena represija. Po virih alžirskih nacionalistov je bilo pobitih 40.000 Alžircev, po francoskih pa naj bi bilo zgolj 181 smrtnih obsodb in 5000 aretacij. Francoska država je afero zlahka zadušila, saj je imel svet, ki se je pravkar rešil strahotnega klanja, oči obrnjene drugam. Zame se je vojna končala 8. maja 1945 v avstrijskem Feldkirchu, edina skrb pa je bila, da sem še živel. Za te nenavadne dogodke sem izvedel

¹Po dogovoru z g. Rajkom Cibicem kot dodatno informacijo bralcem objavljamo njegovo pismo, ki je odziv na recenzijo knjige *Spomini Slovenca v tujski legiji* (Ljubljana, 1998); Rok Stergar jo je objavil v ZČ 2/1998, str. 309. Pismo je pisano v francoščini, avtor pa je priložil tudi prevod ge. Duše Zgonc.

več let kasneje, in še to iz govoric. Menim, da se mi ne more očitati, da bi zamolčal dogodke, pri katerih nisem sodeloval.

V nasprotju s splošnim prepričanjem v tujini in celo v Franciji sami, je bila Legija gotovo v svetovnem merilu vojska, ki se je najbolj natančno držala principov Ženevske konvencije. Kaj mi dovoljuje to trditev? Enostavno na osnovi dejstva, da Legije nikoli ni vodila kakšna ideologija in da nikoli ni delovala v lastnem imenu kot samostojna enota. Njeni polki niso nikoli imeli enostranskega poveljstva, razkropljeni so bili pod vodstva redne vojske, te pa so bile pod ukazi civilnih vlad.

In ta francoska vojska, vojaško orodje republikanske in demokratične države, se nikoli ni kompromitirala v vojaških bojih s civilnim ljudstvom in v zmagovalnih ciljih s pomočjo klanj, genocidov ali etničnih čiščenj.

Bolj kot kjerkoli drugje je prav v Legiji, kjer je disciplina zelo stroga zaradi nacionalnih, rasnih in verskih različnosti njenih pripadnikov, spoštovanje Ženevske konvencije najbolj dosledno.

Razumljivo je, da so v ognjenem zaletu možni posamezni primeri kršenja teh pravil, morda celo divjaških dejanj. Vedno se je treba bati neposlušnosti. Vendar le-ta ni značilna za Legijo. Vsaka vojna je umazana in nobena vojska na svetu ne more preprečiti nekaterim nenadzirljivim posameznikom, da ne bi ubogali danih ukazov od trenutka dalje, ko se jim poveri orožje. Najpomembnejše je to, če vojaško vodstvo take izgrede sprejema ali ne.

Res pa je, da se je v Alžiriji po dveh letih posameznih terorističnih akcij FLN (Front de la libération nationale) situacija izrodila v pravo vojno, kjer je barbarstvo odgovarjalo barbarstvu. To ni bilo delovanje Vojske (še manj pa Legije), temveč delo specialnih obveščevalnih služb (zlasti v mestu Alžir), ki so z nasprotnikovimi metodami in z namenom, da pridejo do informacij in tako preprečijo teroristične napade, odgovarjale na isti način. To pa je seveda lahko ranilo moralne principe civiliziranih ljudi in spravljalo v jok občutljive deklice. Naj se Slovenci le pomirijo, v Alžiriji v mojem času ni bilo nikakršnih kočevskih Rogov, ne kraških »fojb«, niti Srebrenice ali Kosova.

Glede na to, da sem zapustil Alžirijo in Legijo, še preden so se začeli resni boji, in glede na to, da moj cilj ni napisati zgodovinskega pregleda alžirske vojne, pač pa enostaven zapis tega, kar sem videl in doživel, je afriški »black out«, katerega me obtožuje »Mladina« vsaj nepravilen, če ne več.

Oprostite mojemu dolgemu pojasnjevanju. Toda skrb, da bi slovenskemu ali francoskemu bralcu, v prvi vrsti pa svojim lastnim otrokom, povedal resnico, ki se tiče mene, je bila tako prisotna v času, ko sem pisal spomine, da le težko sprejemem misel, da sem lagal iz pozabljivosti (razen mogoče o svojem spolnem življenju, pa še to...). Še zlasti pa, ker je svoboda izražanja v Franciji popolna. Nikoli me ni nič oviralo, da sem povedal to, kar mislim, ne v francoski vojski ne v civilu. Nikoli si nisem krtil te pravice, preveč sem po naravi uporniški, nikoli se nisem bal nikakršne sankcije. To pa si mogoče vi Slovenci, ki ste dolgo živeli pod režimom, v katerem je bilo bolje »zapreti svoj gobec«, če se nisi želel znajti v kakšnem gulagu, verjetno bolj težko predstavljate.

Še enkrat hvala za Vaš drugače povsem objektivni članek v »Zgodovinskem časopisu.«

S spoštovanimi pozdravi,

Rajko Cibic